

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning Theory)

เชิดศักดิ์ ไอรรมณีรัตน์

ในบทความนี้ผมขอแนะนำเสนอเกร็ดความรู้สำหรับการสอนนักเรียนสักเล็กน้อยนะครับ การสอนตามหลักจิตวิทยาการศึกษา นั้นวางรากฐานบนทฤษฎีการสอนหลายทฤษฎีด้วยกัน แต่ละทฤษฎีพัฒนาขึ้นมาจากความเชื่อพื้นฐานที่แตกต่างกัน และมีความเหมาะสมต่อการใช้ในสถานการณ์แตกต่างกันไป บางทฤษฎีเหมาะต่อการประยุกต์ใช้เฉพาะนักเรียนบางกลุ่มอายุ บางทฤษฎีเหมาะต่อการสอนแบบบรรยาย บางทฤษฎีเหมาะต่อการจัดทำเอกสารประกอบการสอน เราสามารถเปรียบเทียบทฤษฎีการสอนเหล่านี้เสมือนเครื่องมือ เครื่องมือแต่ละชิ้นเหมาะต่อการใช้งานที่ต่างกัน ผู้ที่มีเครื่องมือมากก็มีโอกาสที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่หลากหลาย ทฤษฎีการสอนที่ผมจะขอแนะนำในบทความนี้เป็นทฤษฎีที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางกับผู้เรียนในทุกระดับ และการเรียนทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการสอนนักเรียนกลุ่มไม่ใหญ่มากนัก ทฤษฎีการสอนนี้คือทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful learning theory) ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดย Ausubel

Ausubel แยกแยะการเรียนรู้ ออกเป็น 2 ชนิดด้วยกัน คือ การเรียนแบบท่องจำ และการเรียนรู้ที่มีความหมาย การเรียนแบบท่องจำคือการเรียนที่นักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่เดิมได้ ในทางกลับกันการเรียนรู้ที่มีความหมายคือการเรียนที่นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมได้ หลักการสำคัญ 3 ประการที่จะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้นี้ได้แก่ 1. ความตั้งใจของนักเรียนที่จะสร้างความเข้าใจกับเนื้อหาบทเรียน, 2. เนื้อหาบทเรียนที่ได้รับการจัดเตรียมในรูปแบบที่สอดคล้องกับพื้นฐานของนักเรียน และ 3. พื้นฐานความรู้ของนักเรียน องค์ประกอบสุดท้ายนี้จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการจัดการสอน Ausubel กล่าวว่า “สิ่งเดียวที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการเรียนรู้คือพื้นฐานความรู้ของนักเรียน ผู้สอนจงทำความเข้าใจพื้นฐานดังกล่าวและจัดการสอนให้เหมาะสม” ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ที่มีความหมายนี้จะเป็นความรู้ที่นักเรียนสามารถจดจำได้เป็นอย่างดีและสามารถนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว

จะเห็นได้ว่าการจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายนั้นต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากผู้เรียนและผู้สอน นักเรียนมีหน้าที่ตั้งใจทำความเข้าใจในบทเรียนและเชื่อมโยงเนื้อหาดังกล่าวเข้ากับความรู้ที่มีอยู่เดิม อาจารย์นั้นมีหน้าที่ต้องประเมินพื้นฐานความรู้ของนักเรียนและจัดการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานของนักเรียน การจัดการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานของนักเรียนนั้นเริ่มต้นจากการจัดเตรียมสื่อการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนสร้างความเชื่อมโยงกับความรู้เดิม และคอยส่งเสริมให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมตลอดการสอน

ผมจะขอยกตัวอย่างการสอนนักเรียนแพทย์เกี่ยวกับภาวะหัวใจในถุงน้ำดี หากทำการสอนโดยการบรรยายตามตำรา นักเรียนจะเรียนโดยการท่องจำเป็นหลัก แต่หากอาจารย์ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย อาจารย์จะต้องเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจพื้นฐานความรู้ของนักเรียนก่อน (เช่นประเมินจากระดับชั้นของนักเรียน ประสพการณ์การปฏิบัติงานในชั้นคลินิกของนักเรียน หรือการซักถามความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับถุงน้ำดีของนักเรียนโดยตรง) หลังจากนั้นอาจารย์ต้องพยายามสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานของนักเรียน เช่นหากนักเรียนเคยดูแลผู้ป่วยที่มีหัวใจในถุงน้ำดี อาจารย์สามารถกระตุ้นให้นักเรียนใช้เนื้อหาบทเรียนอธิบายอาการและอาการแสดงของผู้ป่วยที่นักเรียนเคยดูแล รวมถึงวิเคราะห์วิธีการรักษาที่ผู้ป่วยได้รับ หากนักเรียนมีญาติหรือคนรู้จักที่มีอาการปวดท้องคล้ายคลึงกับการปวดท้องจากหัวใจในถุงน้ำดี อาจารย์สามารถกระตุ้นให้นักเรียนใช้เนื้อหาบทเรียนวิเคราะห์ลักษณะอาการที่เคยมองเห็นว่าเข้าได้กับการปวดท้องจากถุงน้ำดีหรือไม่ หรือหากนักเรียนยังไม่มีประสบการณ์ในชั้นคลินิก อาจารย์ก็สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเชื่อมโยงบทเรียนกับความรู้เดิมทางกายวิภาค หรือสรีรวิทยาได้

ผมหวังว่าเกร็ดความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่มีความหมายนี้จะประโยชน์กับอาจารย์ผู้อ่านทุกท่านในการพัฒนาวิธีการสอนนักเรียน และแพทย์ประจำบ้านเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ